

Da su svi delili Habermasovo mišljenje polemike ne bi bilo. Odnos nemačke stručne javnosti prema fašizmu nije nikada bio ni približno ujednačen. Zato su mediji, poučeni iskustvom iz Historikerstreit, očekivali novo žestoko suočavanje naučnika. Aprila 1996. još pre pojave nemačkog prevoda hamburški nedeljnik Die Zeit otvorio je debatu nadajući se novom Historikerstreitu, ali je ovaj izostao. Der Spiegel je Goldhagena nazvao "Holokaust ideologom" otvarajući svoje stranice njegovim kritičarima. Postupno je stvaran nemački blok protiv Goldhagena. Neki su čak konstatovali da je Goldhagenu u Nemačkoj organizovan proces, da je američki Jevrejin optužen zato što je oskrnavio sve Nemce i podstakao otvoreni antisemitizam. Septembra 1996 u podeljenu, ali i na odbranu od optužbi spremnu Nemačku stigao je Danijel Goldhagen. Kritička socijalnoliberalna inteligencija na čelu sa Habermasom odmah ga je pozdravila, a s njom i najveći deo levice, dok je ostalima, a najviše konzervativnim intelektualcima, Goldhagen poremetio velikonemačku normalizaciju koja je nastojala da se liši hipoteke prošlosti. Poučeni iskustvom iz Historikerstreit, konzervativci oko Noltea nisu bili u prvoj liniji otpora, već su tu ulogu preuzeli nacionalni liberali. O tome svedoči histerična reakcija medija u kojoj je Pankov uočio fantom kolektivne krivice (Pankow 1996). Krivica se ne priznaje, ali odgovornost da, a sve u duhu izjave nemačkog ministra Kinkela maja 1996. u SAD pred američkim Jevrejima: "Krivica je uvek lična, nikada kolektivna i nije nasledna". Ali, kako zapaža Pankov, ovaj govornik nije pri tome pomenuo ličnu odgovornost za rat u Jugoslaviji. Izgledalo je da će biti otvorena nova faza spora Historikerstreit. Međutim, debata se pretvorila u medijski narodni bes protiv senki prošlosti i neprekinutu latentnost teze o "kolektivnoj krivici".

Teza o kolektivnoj krivici bila je idejnopolitički i teorijski najteži prigovor Goldhagenu koji je pretio da predstavi njegovu knjigu kao golu paušalnu demonizaciju Nemaca. Habermas je bio svestan težine ovog prigovora, pa je ovo tumačenje Goldhagena izričito odbacio (Habermas 1997), a sam pisac bio je primoran da se od nje izričito ogradi. Morao je da ponovi da je pojam "kolektivna krivica" neodrživ, da ga on sam ne koristi i da nema veze sa njegovom knjigom (Goldhagen 1996 c). Ove ograde u javnosti nisu mnogo pomogle. Teza o kolektivnoj krivici je Goldhagenu i dalje pripisivana, ali istovremeno u javnosti i odbacivana sa obrazloženjem da je izmišljena da bi se sprečio ili narušio razvoj nacionalne samosvesti Nemaca posle 1945. Zašto bi svi Nemci bili odgovorni zbog zločina nacističkog vrha? Nemci su se branili tvrdnjom da Goldhagen ne razlikuje vlast i građane. Njegova teza o kolektivnoj odgovornosti plasirana je s ciljem da bude stalno upozorenje koje kao senka prati nemačke aktivnosti u svetu i stalna senka nemačke politike. U tome se slažu inače raznorodni protivnici teze o kolektivnoj krivici. Kritika je s pravom ukazala na prebrzo Goldhagenovo uopštavanje ali se nije pozabavila motivima žestokog progona teze o kolektivnoj krivici. Pankov primećuje da je važan razlog ovog otpora oslobađanje ravnodušnih od krivice. Drugu nameru opovrgavanja ove teze definisao je G. Anders još 1980-ih. Naime, još u Historikerstreit slična teza lansirana je zato da bi je Nemci odbacili; "Ja se borim protiv nečega, dakle to postoji". Opovrgavanje teze služi ne samo da bi se preživeli pokazali kao "nepomirljivi" i "osvetoljubivi", već dugoročno i kao lažovi, čime bi se nemačka prošlost konačno rasteretila. Čak i da nije bilo ovih optužbi, kaže Anders, "trebalo ih je izmisliti da bi se opovrgle. Čak i da nije bilo Jevreja ovi bi bili stvoreni da bi mogli biti prognani i likvidirani" (Pankow 1996). Goldhagena svakako nisu pronašli. Ključna teza iz njegove knjige nije nikada ranije u Nemačkoj lansirana. Ali njegov zaključak, da je narodnjački antisemitizam Nemaca od početka bio istrebljivački, trebalo je izgnati zajedno sa tezom o kolektivnoj krivici. Goldhagen je proglašen zastupnikom teze o kolektivnoj krivici Nemaca, a Nemci su u ovom